

**Пам'яті Надії Григорівни Шестопалової
(1927–2018)**

Надія Григорівна прожила довге, надзвичайно насичене і яскраве життя. Вона народилася 1 листопада 1927 року в м. Сватове Луганської області. Після закінчення школи, додавши собі 2 роки віку, вступила до складу Червоної Армії. Зв'язківцем брала активну участь у бойових діях, за що отримала державні нагороди: медаль «За бойові заслуги» (1944 р.), медаль «За взяття Будапешта» (1945 р.), орден Вітчизняної війни (1985 р.), орден «За мужність» (2001 р.).

Після закінчення у 1954 р. Харківського сільськогосподарського інституту ім. В.В.Докучаєва, з 1956 р. Надія Григорівна працювала в Харківському національному університеті ім. В.Н.Каразіна, де пройшла гідний шлях від асистента до професора, була деканом біологічного факультету, членом спеціалізованих рад з генетики. У 1965 р. Надія Григорівна успішно захистила кандидатську дисертацію «Еколого-фізіологічні особливості поліплоїдного та гібридного цукрового буряку». Захист докторської дисертації «Цитофізіологічні прояви ефекту гетерозису у нормі та після дії фізичних факторів» відбувся в 1975 р. в Інституті генетики і цитології, у Мінську.

У 1979 р. на кафедрі генетики і цитології Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна Надією Григорівною була створена лабораторія цитофізіології і цитогенетики рослин. Багаторічні дослідження велися в декількох напрямках, основними з яких були дослідження структурно-функціонального стану клітин сільськогосподарських рослин у зв'язку з ефектом гетерозису, вивчення цитогенетичних механізмів формування стійкості до дії мутагенних фізичних факторів, в першу чергу радіації.

Під керівництвом професора Шестопалової досліджено особливості репродукції клітин у рослин інбредних ліній і гібридів з різним ступенем прояви гетерозису, показано зв'язок стартового мітотичного потенціалу з господарсько-цінними ознаками, продуктивністю рослин, виявлено відмінності між вихідними формами і гібридами за добовою ритмікою проліферативних процесів. Вивчено вплив широкого діапазону доз гамма-радіації на активність клітин, адаптивні і продукційні можливості рослин, процеси мутагенезу на рівні клітин і організму. Н.Г.Шестопаловою доведена можливість модифікації радіобіологічної реакції різними фізичними факторами. Вперше встановлено

роль радіохвиль міліметрового діапазону в індукції репопуляції – одного з механізмів формування ефекту радіоадаптивної відповіді. Показано збереження цього ефекту в онтогенезі і в ряду статевих поколінь рослин. Вивчено клітинні механізми природного старіння насіння в залежності від умов збереження генофонду та генотипу об'єкта, виявлено загальний характер цитофізіологічних і цитогенетичних змін при природному і радіаційному старінні.

Результати плідної роботи викладені в понад 100 наукових працях, авторських свідоцтвах, монографії, навчальному посібнику. Надія Григорівна була вимогливим, суворим і в той же час доброзичливим керівником і викладачем. Своїм численним дипломникам і аспірантам вона передала не тільки професійні знання, але й свою відданість справі, почуття відповідальності. Надія Григорівна підготувала 5 кандидатів наук, була заслуженим професором університету, «Відмінником освіти України».

Маючи з юності художні здібності, Надія Григорівна відпочивала малюючи. Її пейзажі і натюрморти й дотепер прикрашають стіни кафедри. Їй вдавалось привносити і в наукову роботу своє відчуття прекрасного: працюючи з рослинами, вона завжди звертала увагу своїх учнів на те, як яскраво виглядають соняшникові кошики або сяють ячмінні колосся на дослідній ділянці.

Надія Григорівна надовго запам'ятається колегам своєю інтелігентністю, високим професіоналізмом, добротою, готовністю зрозуміти і допомогти, зігріти душевним теплом.